

ครูอบ ไชยวสุ

ครูอบ ไชยวสุ เป็นครูคนหนึ่งซึ่งไม่เคยสอนวิชาภาษาไทยเลยตลอดเวลาที่รับราชการครูประมาณ 16 ปี ครั้นได้รับคำสั่งให้ไปสอนภาษาไทยก็ลาออกจากอาชีพครูทันที แต่เป็นผู้ที่มีความตั้งใจเป็นอย่างสูงในการรณรงค์เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการใช้ภาษาไทยมาโดยตลอด เมื่อลาออกจากอาชีพครูได้ไปเป็นนักหนังสือพิมพ์และกลายเป็่นนักเขียนที่มีชื่อเสียง คนทั่วไปเรียกขานท่านว่า “ครูอบ” เรื่อยมา

ครูอบ ไชยวสุ เป็นบุตรคนหัวปีของหลวงรัตนเทพพิลารักษ์ (เชย ไชยวสุ) และนางเทียง เกิดที่บ้านปากคลองสำเหร่ อำเภอดอนเจด (เขต)ธนบุรี จังหวัดธนบุรี (ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของกรุงเทพมหานคร) เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2444

การศึกษา

พ.ศ. 2452 เข้าเรียนชั้นประถมปีที่ 1 โรงเรียนวัดชนะสงคราม

พ.ศ. 2454 เข้าเรียนชั้นประถมปีที่ 3 โรงเรียนวัดราชบพิธ

พ.ศ. 2455 เข้าเรียนชั้นมัธยมปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมวัดราชบพิธ

พ.ศ. 2458 เข้าเรียนชั้นมัธยมปีที่ 4 โรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์

พ.ศ. 2463 จบชั้นมัธยมบริบูรณ์ (มัธยมปีที่ 8) และสอบไล่ได้ประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยม (ป.ม.) ในปีนั้นด้วย

ครูอบ ไชยวสุ (พ.ศ. 2444 - 2540)

“ครูบ” ฝีมือ ประยูร จรรยาวงษ์

ประวัติการรับราชการ

ครูบ ไซหวสฺ รับราชการครูเป็นเวลาประมาณ 16 ปี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พ.ศ. 2463 เข้ารับราชการเป็นครูตรี สอนวิชาคณิตศาสตร์ที่โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร นอกจากสอนตามหน้าที่แล้วยังชักชวนนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนออกหนังสือ เบญจมานุสรณ์ เป็นหนังสือข่าวสารประจำปีการศึกษาของโรงเรียน

พ.ศ. 2465 ได้สมัครไปเรียนหลักสูตรนักเรียนนายดาบ ซึ่งมีหลักสูตร 1 ปี

พ.ศ. 2468 ได้รับแต่งตั้งให้ไปดำรงตำแหน่งครูตรีโรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์ การย้ายไปครั้งนั้นไปตามคำชวนของพระยาจรัลชวนะเพท ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้ปกครองโรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์ขณะนั้น เพราะเห็นว่าครูบไม่สูบบุหรี่ มีความขยันหมั่นเพียร

เข้มแข็ง เรียนจบหลักสูตรนายดาบมาแล้ว สมควรเป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียนได้

นอกจากครูบสอนวิชาคณิตศาสตร์แล้ว ยังได้รับมอบหมายให้เป็นบรรณาธิการหนังสือแถลงการณ์การศึกษาเทพศิรินทร์ด้วย ครูบมีความสามารถอย่างมากเป็นที่ยอมรับจากครูและผู้ปกครองทั้งในฐานะบรรณาธิการและผู้เขียนบทความ

พ.ศ. 2472 ครูบขอย้ายจากโรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์ และได้รับแต่งตั้งให้ไปเป็นครูตรีโรงเรียนวัดสุทธิวาราม ครูบเล่าถึงสาเหตุที่ต้องขอย้ายตัวเองออกจากโรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์ว่า “ทางโรงเรียนตั้งกฎเกณฑ์ห้ามครูลงโทษลูกเจ้านายตั้งแต่ลูกพระยาขึ้นไปจนถึงพระโอรสของพระบรมวงศานุวงศ์ทั้งหลาย ถ้านักเรียนเหล่านี้ทำผิดให้นำส่งพระยาจรัลชวนะเพทอาจารย์ผู้ปกครองพิจารณาลงโทษเอง

แต่บังเอิญครอบครัวได้รับพระดำรัสสั่งอนุญาตจากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ให้ลงโทษพระโอรสคือพระองค์เจ้าจรัสศักดิ์สุประภาตได้โดยที่ครูคนอื่นๆไม่รู้ เป็นที่ฮือฮากันทั้งโรงเรียนว่าครอบครัวเก่งมาก สามารถลงโทษลูกเจ้านายได้ ครูคนอื่นๆจึงเอาอย่างบ้าง เป็นเหตุให้อาจารย์ผู้ปกครองเดือดร้อนว่าครอบครัวเป็นต้นเหตุจึงถอดครอบครัวจากครูประจำชั้นให้ไปทำหน้าที่สื่อพิมพ์ ดูแลการลูกเสือและการออมสิน ซึ่งเป็นงานธุรการ...” ครอบครัวเห็นว่าการกระทำดังกล่าวของอาจารย์ผู้ปกครองเป็นการลงโทษคนให้เสื่อมเสียเกียรติภูมิของครู จึงขอย้ายไปสอนที่อื่น

พ.ศ. 2473 ทางราชการแต่งตั้งให้ไปดำรงตำแหน่งครูตรีโรงเรียนเบญจมราชาลัย เพราะที่นั่นขาดครูคณิตศาสตร์ทั้งระดับมัธยมและระดับฝึกหัดครู

ในระหว่างนี้ครอบครัวและเพื่อนๆ จำนวน 18 คน ที่มีอุดมการณ์เดียวกันรวมตัวกันตั้งเป็นชมรมนักเขียนเรียกชื่อว่า “คณะสุภาพบุรุษ” ออกหนังสือพิมพ์รายปักษ์ สุภาพบุรุษ โดยมีนายกุลลาบ สายประดิษฐ์ เป็นบรรณาธิการ

พ.ศ. 2475 กระทรวงธรรมการได้เปิดโรงเรียนฝึกหัดครูสตรีขึ้นใหม่ที่โรงเรียนเพชรบุรีวิทยาลัย แล้วย้ายนักเรียนฝึกหัดครูจากโรงเรียนเบญจมราชาลัยไปอยู่ที่นั่น ครอบครัวได้รับมอบหมายให้ไปช่วยสอนวิชาคณิตศาสตร์แก่นักเรียนฝึกหัดครูที่โรงเรียนเพชรบุรีวิทยาลัยอีกหนึ่งหน้าที่หนึ่ง ต่อมาจึงได้รับคำสั่งย้ายมาประจำในตำแหน่งครูตรีโรงเรียนเพชรบุรีวิทยาลัย

ครอบครัวสอนคณิตศาสตร์ที่โรงเรียนเพชรบุรีวิทยาลัยเป็นที่ชื่นชอบของนักเรียนเป็นอย่างมากเพราะครอบครัวสอนดี พูดเก่ง ทำให้นักเรียนเข้าใจง่าย แต่บรรดาครูสตรีและผู้บริหารโรงเรียนเริ่มไม่ค่อยพอใจ นอกจากนั้นตอนเย็นๆ เมื่อโรงเรียนเลิกแล้ว ครอบครัวมักจะนัดเพื่อนๆ นักหนังสือพิมพ์มาสนุกสนานเฮฮาที่ร้านอาหารใกล้โรงเรียนเสมอๆ ทำให้ผู้บริหารและครูสตรีผู้เคร่งระเบียบวินัยทำรายงานไปยังกรมศึกษาธิการ

ถึง พ.ศ. 2479 โรงเรียนเพชรบุรีวิทยาลัยได้รับอัตราครูสตรีสำหรับสอนวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มหลายอัตรา ครอบครัวจึงได้รับคำสั่งให้ย้ายไปดำรงตำแหน่งครูตรีโรงเรียนวัดสุทธิวราราม ตอนปลายปีการศึกษา นั้น

ครอบครัว ไชยวสุ ไปรายงานตัวที่โรงเรียนวัดสุทธิวรารามตามระเบียบของทางราชการและได้ขึ้นใบลาขอลาออกจากราชการหลังจากรายงานตัวแล้ว 2 ชั่วโมง ท่านเล่าไว้ว่า “...เพราะครูใหญ่จะให้สอนภาษาไทยชั้นมัธยม 8 ผมบอกสอนไม่ได้ การที่ผมเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์กับการสอนภาษาไทยเป็นคนละเรื่องกัน ผมยังไม่มีเวลาขานาญพอ เหตุผลอีกอย่างที่ผมไม่ยอมสอนก็คือเหลือเวลาอีก 3 เดือนเด็กจะสอบได้ เกณฑ์การตัดสินการสอบชั้นมัธยม 8 ในขณะนั้นมีว่า หากนักเรียนคนใดสอบวิชาภาษาไทยได้ไม่ถึงร้อยละ 50 ก็จะถูกปรับให้ตกวิชาอื่นๆ ทั้งหมด จะไม่มีการตรวจคะแนนวิชาอื่นๆ ให้เลย ผมเกรงว่าจะเป็นการทำบาปให้แก่นักเรียน จึงได้ยื่นใบลาออก”

อาชีพนักหนังสือพิมพ์และนักเขียน

เมื่อครอบครัว ลาออกจากราชการแล้ว ก็หันเหชีวิตเข้าสู่วงการนักหนังสือพิมพ์อย่างเต็มตัวนอกจากร่วมกันทำหนังสือพิมพ์รายปักษ์ “สุภาพบุรุษ” แล้ว ยังรับหน้าที่บรรณาธิการหนังสือพิมพ์รายปักษ์ “สยามราษฎร์” อีกฉบับหนึ่ง สามารถปรับปรุงหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นให้มียอดขายสูงขึ้นมาก ครอบครัวทำหน้าที่บรรณาธิการอยู่ได้ 8 เดือน หนังสือพิมพ์สยามราษฎร์ถูกฟ้องฐานหมิ่นประมาท ครอบครัวต้องลาออก

หลังจากลาออกจากบรรณาธิการหนังสือพิมพ์สยามราษฎร์แล้วได้ไปทำงานกับหนังสือพิมพ์รายวันอีกหลายฉบับ เช่น ประชามิตรสุภาพบุรุษ สุวันนภูมิ สยามนิกร เป็นต้น และเขียนเรื่องไปลงหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ รายปักษ์ รายเดือน เช่น ประชาชาติ ประชามิตร สยามสมัย ปิยะมิตร กระดังทอง เป็นต้น

พ.ศ. 2493 ได้รับเชิญจาก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้ไปร่วมทำงานกับหนังสือพิมพ์สยามรัฐ เป็นกำลังสำคัญของค่ายสยามรัฐ คณะทำงานอาวุโสรุ่นนี้มี 4 ท่าน คือ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายประยูร จรรยาวัณ นายประหยัด ศ นาคะนาท และครอบครัว ไชยวสุ เรียกขานกันว่า สี่ทหารเสือแห่งค่ายสยามรัฐ ครอบครัวทำงานกับสยามรัฐเป็นเวลาประมาณ 5 ปี จึงลาออกมาเป็นนักเขียนอิสระ เขียนเรื่องลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ค่าย'คุณ ลลนา และอื่นๆ เรื่อยมาจนถึง พ.ศ. 2534 อายุได้ 90 ปี จึงหยุดเขียน

ผลงานวรรณกรรมของครอบครัว ไชยวสุ

ครอบครัวได้สร้างสรรค์ผลงานด้านวรรณกรรมไว้มากมายพอสมควร แยกประเภทได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ประเภทบันเทิงคดี ได้แก่

1.1 หัสดิ เป็นเรื่องตลกแทรกอารมณ์ขัน ประกอบด้วย ตลกชีวิต ยิ้มขามใหญ่ หัสดิสังข์จร อารมณ์ขันของฮิวเมอริสต์ อารมณ์ขันข้างเตียงนอน ฮิวเมอริสต์ในอารมณ์ขัน ฮิวเมอริสต์คิดเบ่ง เพชรน้ำหนึ่ง รวมเรื่องสั้นพรรษา รวมเรื่องสั้นชุดเฮฮา รวมเรื่องสั้นดวงเรื่อง ฮิวเมอริสต์ศิษย์ร้อยครู เป็นต้น

1.2 หัสดิสารานวนิยาย เป็นนวนิยายเชิงขบขันอันหาสาระไม่ค่อยได้ (ครอบครัว ให้นิยามไว้) มีอยู่เพียงเรื่องเดียวคือ ไอ้เปียด้วน

2. ประเภทสารคดี ได้แก่ เรื่องการใช้ภาษาไทย ประกอบด้วย

2.1 ภาษาไทยของเรา

2.2 สะกดให้ถูกต้องตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

3. ประเภทเรื่องแปล ได้แก่

3.1 เรื่องแปลนิทานและนิยายจากภาษาต่างประเทศ ประกอบด้วย นิทานพรรษา นิทานอาหรับราตรี นิยายซิเบต นิทานไอยคุปต์ นิทานสแกนดิเนเวีย นิยายรักในราชสำนัก

3.2 เรื่องแปลตำราเรียนวิชาคณิตศาสตร์ จากฉบับภาษาอังกฤษ เพื่อใช้ในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา ประกอบด้วยพีชคณิต เรขาคณิต และตรีโกณมิติ

นามปากกาของครอบครัว ไชยวสุ

ในการเขียนหนังสือนั้น ครอบครัวใช้นามปากกาดังต่อไปนี้

1. ร่ม ทับทิมดี ใช้ครั้งแรกในการเขียนบทความพิมพ์ในหนังสือเบญจมาศ พ.ศ. 2483

2. ฮิวเมอริสต์ นามปากกานี้มาจากคำภาษาอังกฤษ Humourist ซึ่งใช้เขียนเรื่องตลกขำขัน ใช้ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2472 ในหนังสือพิมพ์สุภาพบุรุษ เป็นนามปากกาที่ใช้มากที่สุด ตอนหลังๆ ใช้สำหรับบทประพันธ์อื่นด้วย เช่น เรื่องตำนานสุภาพบุรุษ เมื่อ พ.ศ. 2531

3. อ.ช. ย่อมาจากชื่อจริง “อ.บ ไชยวสุ” ใช้เมื่อเขียนเรื่อง ไอ้เปียด้วน เพียงเรื่องเดียวใน พ.ศ. 2487

4. ศรีสุก สุราสิดี ใช้ในการเขียนบันเทิงคดี “ไป - ปรี” หนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (คำว่า “สุราสิดี” มาจาก “สุร + สิดี + วดี” แปลว่า “มีดาบของผู้กล้าหาญไว้เป็นริ้ว” แต่ผู้อ่านทั่วไปมักเข้าใจเป็นอย่างอื่น

5. ศรี ฮอสิดี ใช้สำหรับเขียนบทความในหนังสือ กระดิ่งทอง ฉบับเดียว

6. ศตราวุธจารย์ฮิวเมอริสต์ PEN. CON. D.D. นามปากกานี้ใช้สำหรับเขียนในบันเทิงคดี “เช็กสาริบาย” หนังสือพิมพ์สยามสมัยรายสัปดาห์ (ท่านเคยอธิบายว่า “ศตราวุธจารย์” แปลว่า “อาจารย์ หอก หรือ อาจารย์พระแสงหอก” ภาษาอังกฤษเปรียบเสมือนวุฒิการศึกษาที่ชอบระบุกันไว้ตรงกับภาษาไทยว่า “เป็นคนดี”

7. L.ก.ส. ใช้สำหรับเขียนในบันเทิงคดี “ล่อแหลม” หนังสือพิมพ์สยามสมัยรายสัปดาห์ เป็นการเขียนเพื่อหวังดึงดูดใจการใช้คำและการใช้ภาษาไทยที่ไม่ถูกต้อง

เริ่มครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2493 งานนี้ดำเนินการติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายปี ระยะเวลาๆ ใช้นชื่อจริง “ออบ ไชยวสุ”

เกียรติประวัติที่ได้รับ

แม้ว่าครอบครัว ไชยวสุ ไม่ได้สอนภาษาไทยเลย ตลอดเวลาที่มีอาชีพครูเป็นเวลาถึง 16 ปี แต่ครอบครัวก็เป็นผู้หนึ่งที่ห่วงใยภาษาไทยเป็นอย่างยิ่ง จะเห็นได้ว่า ท่านพยายามรณรงค์การเขียนและการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องในบัญชี “ล่อแหลม” ในหนังสือพิมพ์สยาม สมัยราชสัปดาหมาเป็นเวลายาวนานโดยเริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2493 ดังกล่าวแล้ว นอกจากนั้นท่านยังได้ร่วมงานที่สำคัญยิ่งคือ งานเฉลิมฉลองครบรอบ 700 ปี ลายสือไทย ซึ่งจัดขึ้นใน พ.ศ. 2526 งานนี้จัดทั้งในประเทศและต่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เสนอผลงานวิจัยเรื่อง อักษรวิธีและการใช้ภาษาของ ฮิวเมอริสต์ในที่ประชุมทางวิชาการในวันที่ 20 - 22 มกราคม พ.ศ. 2526 ต่อมาคณะกรรมการฯ ได้เผยแพร่เรื่องนี้และผลงานของครอบครัวทางวิดิทัศน์ทั้งในประเทศและในยุโรปอเมริกา เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาของผู้สนใจต่อไป

ด้วยคุณงามความดีที่ครอบครัวมุ่งมั่นทำงานเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ภาษาไทยอย่างต่อเนื่องยาวนาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงคัดเลือกให้เป็นบุคคลดีเด่นในวงการภาษาไทยให้รับ “พระเกี้ยวทองคำ” เป็นรุ่นแรกเมื่อ พ.ศ. 2529 ในวันสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยครบ 69 ปี

พ.ศ. 2530 ได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติจากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ เพราะเป็นนักเขียนเรื่องตลกชวนขันแบบ “หัสคดี” ยากที่จะหานักเขียนผู้ใดทัดเทียมได้ คำประกาศเกียรติคุณครอบครัว ไชยวสุ ซึ่งคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ประกาศยกย่องนั้นตอนหนึ่งกล่าวว่า

“...ครอบครัว ไชยวสุ หรือ “ฮิวเมอริสต์” นั้น เป็นผู้ที่ระมัดระวังในเรื่องการใช้ภาษาให้ถูกต้องและทั้งยังเป็นผู้ริเริ่มทักท้วง ตี ตึง ผู้ที่เขียนภาษาไทยผิดๆ ในคอลัมน์ “ล่อแหลม” ซึ่งเริ่มเขียนมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2493 และในคอลัมน์อื่นๆ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันเกือบ 40 ปี แล้ว นอกจากนี้ครอบครัวยังเป็นผู้เรียกร้องให้มีการเขียนภาษาไทยอย่างมีระบบ เช่น การใช้ตัวอักษรย่อ การใช้ตัวเลขไทย และตัวเลขอารบิก การใช้เครื่องหมายประกอบการเขียน ตลอดจนการใช้คำภาษาไทยและสำนวนต่างๆ ให้ถูกต้องเสมอมา...งานเขียนของท่านนั้นนับถือในความเป็นเลิศอยู่สองด้านคือ อารมณ์ขันและการใช้ภาษาไทย ท่านมีความสามารถและมีไหวพริบในการเลือกสรรถ้อยคำภาษาไทยมาใช้ให้เหมาะแก่ความอย่างยากที่จะมีผู้ใดทำเลียนแบบได้...

ผลงานวรรณศิลป์ของครอบครัวเป็นแบบอย่างให้นักศึกษา นักวิชาการ ได้ศึกษาสืบทอดอย่างเป็นประโยชน์และทรงคุณค่าทุกยุคทุกสมัย”

ชีวิตครอบครัว

ครอบครัว ไชยวสุ สมรสกับนางสาวสายใจ นาคะปิณธ์ เมื่อ พ.ศ. 2468 มีบุตรธิดารวม 8 คน มีชีวิตครอบครัวที่สงบมีความสุขสมบูรณ์ตามอัธยาศัย

ในระหว่างที่ครอบครัว เป็นนักหนังสือพิมพ์จะดื่มสุราสนุกเฮฮาไปกับเพื่อนนักหนังสือพิมพ์ตามพฤติกรรมที่นิยมกันในยุคนั้น แต่พอล่วงเข้ามัธยมวัยครอบครัวได้เลิกดื่มสุราอย่างเด็ดขาดตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา และเริ่มบำเพ็ญตนด้วยสัมมาปฏิบัติ ถืออุโบสถศีลทุกๆ วันธรรมสวนะ และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาตามกำลังศรัทธาของตนเสมอมาจนวาระสุดท้ายของชีวิต

ครอบครัว ไชยวสุ ถึงแก่กรรมด้วยโรคมะเร็ง เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2540 มีอายุ 96 ปี

บรรณานุกรม

ประกาศ วัชรารณณ์. นักเขียน...นักหนังสือพิมพ์. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2538.

วิศิษฐ์ ดวงสงค์. “นายอบ ไชยวสุ,” ประวัติครู. หน้า 16-27. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2541.

_____. “นักเขียนอิวเมอริสต์” สวนหนังสือ. ฉบับที่ 13. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2535.

_____. อบ ไชยวสุ, หนังสือแจกในวันพระราชทานเพลิงศพนายอบ ไชยวสุ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม
วันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2541.